

DISRAELI och socialreformismen

ETT INLÄGG av fil. dr Knut Hagberg i Svenska Dagbladet den 30 april tvingar mig att återkomma till frågan om de politiska partiernas ställning till den äldre socialpolitiska lagstiftningen i England. Först bör betonas att dr Hagberg ger en i viktiga hänseenden oriktig bild av den debatt som förts i denna tidning. Han nämner inte ens att professor Eli Heckscher och jag är ense i huvudpunkten: att socialpolitiken i England vid denna tid icke var någon partifråga och att varken det konservativa eller det liberala partiet kan tillräkna sig några speciella förtjänster. Denna enighet innebär för övrigt blott att vi godtar den vetenskapliga engelska debattens obestridda resultat. Av icke angivna skäl tycks så icke vara fallet med dr Hagberg. Jag bemöter i det följande hans erinringar punkt efter punkt.

1. "Det synes något orättvist", skriver dr Hagberg, "att anklaga Disraeli för att icke lyckas genomföra en konservativ lagstiftning i ett underhus, där han och hans anhängare befunno sig i minoritet. Han gjorde vad han kunde." Det är flera fel i dessa korta sats. Något konservativt program i dessa frågor, som kunnat bilda utgångspunkten för "en konservativ lagstiftning", fanns inte, lika litet som något liberalt program. De socialreformer som genomfördes hade förespråkare och motståndare inom båda de stora partierna — efter allt att döma relativt jämnt fördelade. Under en följd av år, då arbetstidsfrågan var som mest brännande, ägde de konservativa majoritet (1840-talet). Disraeli gjorde inte vad han kunde. Det märkliga är tvärtom, som ofta påpekats, att han under 1840-talet aldrig uppträdde i de många socialpolitiska debatterna; vid intet enda tillfälle stödde han genom ett inlägg sin partikamrat Ashley, som fram till 1847 var den aktivaste på reformlinjen. Det bör i detta sammanhang betonas att många konservativa av Benteck—Disraeli-gruppen röstade mot arbetstidslagstiftning ända

till brytningen med Peel i tullfrågan 1846.

Utän sammanhang med debattfrågan förklarar dr Hagberg att Disraelis romantrilogi Sybil — Coningsby — Tancred haft vida större inflytande än "Gladstones tal och skrifter". Detta är ju inte jämförbara ting.

2. Dr Hagberg finner det oriktigt att använda beteckningen konservativa för både protektionister och peeliter på våren 1846, då brytningen skett i tullfrågan. Då jag använt denna beteckning utgår jag från det språkbruk som då var vanligt i politiken och nu är vanligt i vetenskapen. Det var blott i tullfrågan som en klar linje fanns mellan de båda riktningsarna. Först många år senare gled peeliterna över till det liberala partiet, och gruppen var då en helt annan än år 1846; den hade smält samman från över ett hundratal till omkring 30 medlemmar.

3. Dr Hagberg drar fram ett yttrande av Macaulay som tyder på skepsis mot all socialpolitik. Det är inkorrekt att så göra utan att omtala att Macaulay — i motsats till Disraeli — höll passionerade tal för legala begränsningar av arbetstiden under det kritiska skedet.

4. Dr Hagberg gör slutligen några reflexioner som mera hedrar hans fantasi än hans logik. Jag skulle ha talat om Primrose League (den konservativa ungdomsorganisationen) "med största förakt"; Winston Churchill fick "sina grundläggande inrikespolitiska idéer" från Primrose League; hur kan

jag då ha respekt för Winston Churchill? Ja, det finns mycket att svara på detta. Jag har inte talat med förakt om Primrose League, blott påpekat att den idealiserat bilden av Disraeli som socialreformist. Att Churchill fick sina idéer från Primrose League är ett löst uttalande, vilket bäst framgår av att Churchill övergick till liberalerna bland annat för att få utrymme för sin socialreformism. Och varför i all världen skulle jag inte kunna beundra Churchill oberoende av vilka organisationer han tillhört och till och med av att han många gånger förfäktat enligt min mening ohållbara ståndpunkter. Är dr Hagbergs beundran respektive förakt bestämt av om vederbörande person tillhör ett visst parti eller en viss organisation? Säkert har han skrivit detta i ren tanklöshet.

5. I mina inlägg har jag sökt hålla mig till en begränsad sak: socialpolitiken i mera egentlig mening. Då mina motståndare ofta överskridit denna ram, vill jag tillägga följande. Om man icke stannar vid socialpolitiken, utan i stället tar hänsyn till alla reformer under det diskuterade skedet som var av värde för eller i varje fall eftersträvades av de engelska arbetarna, är det uppenbart att liberalerna utträttade ojämförligt mer än de konservativa. Särskilt bör då understrykas att frihandelsreformen, rösträttsreformerna och skolreformen främst var de liberalas verk. Att under senare tid liberalerna på alla dessa områden varit mera reformvänliga än högern står ju utom all debatt. Det är därför det verkar på en gång komiskt och rörande när svensk höger söker vinnna lagrar genom att peka på Disraelis romaner för hundra år sedan.

Herbert Tingsten

3/
5